

Nota rechtmatigheid OPTR en GPV

Versie 1.3

Auteur:

10.2.e

Programma Sensing

Datum: 15 augustus
2018

1. Inleiding

Deze Nota beschrijft de wettelijke grondslagen voor het:

- a. verkrijgen in het kader van de Operationele Proeftuin Roermond (OPTR) en
- b. verwerken in het kader van de OPTR en de Generieke Proeftuinvoorziening (GPV) van sensorgegevens door de politie onder auspiciën van het Programma Sensing (hierna: programma).

In zoverre is deze nota het separate document inzake de rechtmatigheid, waarnaar hoofdstuk 2 van het Plan van Aanpak van de OPTR van 26 oktober 2017 verwijst (ad a).
Voor de beschrijving van het informatieproces zij daarnaar verwezen.

Deze nota berust tevens op het projectplan 2SC versie 1.0 definitief van 28 juli 2017 inzake de Generieke Proeftuinvoorziening (ad b).

Tevens is een illustratie als bijlage bij deze nota gevoegd.

Paragraaf 2 van deze nota betreft de rechtmatigheid van de verkrijging (a) van sensorgegevens, terwijl de volgende paragraaf de rechtmatigheid van de verwerking (b) ervan uiteenzet. In paragraaf 4 worden verkrijging en verwerking met elkaar in verband gebracht en conclusies getrokken. De laatste paragraaf bevat enkele slotopmerkingen.

2. Rechtmatige verkrijging

Wanneer de politie voor haar taak in het publieke domein digitale waarnemingen doet met behulp van sensoren, heeft zij daartoe een wettelijke bevoegdheid. Er wordt immers inbreuk gedaan op de bewegingsvrijheid in dat domein, en daarmee op de persoonlijke levenssfeer, zijnde twee grondrechten.

De verkrijging van gegevens bij de uitoefening van de politietaak, al of niet krachtens specifieke bevoegdheden, vindt plaats onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag als bedoeld in artikelen 11, 12 en 14 van de Politiewet 2012.

2.1 Algemene waakzaamheid

Indien en voor zover die inbreuk gering kan worden geacht, volstaat volgens vaste jurisprudentie¹ de wettelijke algemene taakomschrijving van de politie van artikel 3 Politiewet (Pw). Deze brengt met zich het doen van algemene waarnemingen als onderdeel van de waakzaamheid van de politie.

2.2 Gerichte vergaring

Zodra sprake is van een meer doelgerichte vergaring van gegevens, wordt de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer diepgaander en is een meer specifieke wettelijke bevoegdheid vereist. Daarbij is te denken aan het Wetboek van Strafvordering (Wsv) bij doeleinden in het kader van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde, de Gemeentewet (Gw) in het kader van de handhaving van de openbare orde of de Wegenverkeerswet 1994 (WVW) in het kader van de handhaving van de verkeersorde te land, enz.

2.3 Vergaring met sensoren

Sensing is blijkens het Programmaplan 2.0 van 19 februari 2018 “*het digitaal waarnemen of verzamelen van informatie met betrekking tot een object of persoon met een technisch hulpmiddel (de*

¹ Zwolsmanarrest (HR 19 december 1995, LJN ZD0328)

sensor).” Zodra een sensor de/het waar te nemen persoon of object detecteert, geeft deze een melding – een ‘hit’ – al of niet voorzien van een gevraagde actie.

“Sensoren kunnen apart of gecombineerd worden ingezet. Bij een gecombineerde inzet (sensor-correlatie) kunnen sensoren elkaar versterken in het gebruik, net zoals dat bij menselijke waarneming het geval is. Sensing stelt de politie in staat om geautomatiseerd meervoudige en complexe waarnemingen te doen en deze met elkaar in verband te brengen. De inzet van technologie ondersteunt en versterkt gericht het menselijk waarnemen. Dit geeft de mogelijkheid om een dominante informatiepositie te bewerkstelligen. Daarbij is het mogelijk statistieken te ontwikkelen over criminele gedragingen. Politie-inzet kan volgen op realtime alerteringen. Daarnaast draagt sensortechnologie bij om criminele activiteiten vroegtijdig te signaleren en het (proactief vermogen van het) handelend optreden te vergroten.”

Wat of wie gedetecteerd moet worden is dus tevoren bepaald en daarmee doelgericht. Dat doelgerichte karakter groeit naarmate de analyses van de data leiden tot meer verfijnde profielen die een verhoogde kans op een hit genereren.

De verkregen data leiden derhalve door de verwerking c.q. analyse ervan tot een betere herkenbaarheid van de-/hetgeen wordt gezocht, zodat weer meer gericht en kansrijker gedetecteerd kan worden. Er is dus sprake van een cyclus in vergaren en verwerken.

Het verwerkingsgedeelte wordt in de navolgende paragraaf beschouwd.

Tenslotte kan het aangewezen zijn voor de hiervoor vermelde verfijning van analyses gebruik te maken van data van private sensoren, opdat de profielen ook gebruikt kunnen worden in die sensoren voor zover dat voor het doel ervan – zaaksbescherming – noodzakelijk is. Daarmee dragen deze bij aan de voorkoming van strafbare feiten in de zin van ongeoorloofde aantasting van zaak of orde, rust en veiligheid in het private domein.

Rechtmatige verkrijging van deze private data is slechts mogelijk:

- a. middels een bevoegdheid tot vorderen ervan krachtens WSV, zoals artikel 126nda, of
- b. indien en voor zover de private verwerkingsverantwoordelijke krachtens daartoe een grondslag vindt in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en/of de Uitvoeringswet AVG (UAVG).

3. Rechtmatige verwerking

Zoals hiervoor uiteengezet worden met sensoren data verkregen. Deze gegevens zijn veelal te herleiden tot een individuele natuurlijke persoon; de politie richt haar aandacht en activiteiten immers altijd op ontoelaatbaar menselijk gedrag. Dat gedrag kan overigens zowel in het verleden als in de toekomst gelegen zijn, want voorkoming van criminaliteit of wanordelijkheden behoort ook tot de taak van de politie. Nu het aldus meestal gaat om persoonsgegevens die de politie bij haar taakvervulling verwerkt, is sprake van politiegegevens als bedoeld in de Wet politiegegevens (Wpg). Deze wet bepaalt in artikel 3 dat politiegegevens slechts mogen worden verwerkt:

- a. voor zover zij rechtmatig zijn verkregen en
- b. dat noodzakelijk is voor de voor uitdrukkelijk bij of krachtens die wet bepaalde doeleinden en
- c. dat gelet op de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt, toereikend, terzake dienend en niet bovenmatig is.

De rechtmatige verkrijging (a) is hiervoor beschouwd in paragraaf 2. Vereisten b en c komen in deze paragraaf aan de orde.

Rechtmatigheid van de verwerking is een aangelegenheid van beheer en blijktens de Wpg de verantwoordelijkheid van de *verwerkingsverantwoordelijke*. Dit is ingevolge artikel 1, aanhef en onder f van de Wpg de korpschef, die deze verantwoordelijkheid op enkele uitzonderingen na heeft gemandateerd aan de politiechefs en verder.

3.1 Noodzakelijke, wettelijke doeleinden

De voorkoming, opsporing en vervolging van strafbare feiten die samenhangen met mobiel banditisme is kort gezegd het doel van de OPTR. Dit behoort tot de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde onder gezag van de officier van justitie. Het is noodzakelijk dat de politie hiertegen doeltreffend optreedt en dat zo doelmatig mogelijk doet door gebruikmaking van technische hulpmiddelen zoals sensoren. Daarmee is aan het noodzaaks criterium voldaan.

Het waarnemen van sub- of objecten waarvoor de politie belangstelling heeft, omdat zij om een bepaalde reden – doel – op een lijst zijn geplaatst, is reguliere praktijk. Aandachtvestigingen en signaleringen van personen en gestolen voertuigen behoren daartoe bijvoorbeeld. Dat is het doel als omschreven in artikel 8 Wpg: de dagelijkse uitvoering van de politietaken.

De lijst van signaleringen kan overigens verwerkt worden op voet van artikel 13, eerste lid Wpg (ondersteunende taken) indien deze signaleringen niet alleen de politie, maar ook andere Wpg-plichtige instanties aangaan. Daarbij is te denken aan de Koninklijke Marechaussee of een Bijzondere opsporingsdienst als de FIOD.

Komt de noodzaak tot waarneming voort uit een meer gerichte vorm van politie-inzet, zoals een opsporingsonderzoek, een grootschalige openbare orde-inzet of een analyse van een veiligheidsvraagstuk, vormt dat een doel als omschreven in artikel 9 Wpg: de handhaving van de rechtsorde in een bepaald geval. Deze meer gerichte politie-inzet vergt een eveneens meer op het beoogde doel van de verwerking gerichte gegevensverwerking zoals in die bepaling bedoeld. Met alle verdergaande risico's voor de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van dien, omdat ook gegevens van personen worden vergaard en verwerkt, waarvan nog moet blijken of zij relevant zijn voor het doel. Daarom zijn aan het verwerken van die gegevens striktere waarborgen verbonden, waaronder het aanstellen van een bevoegd functionaris als bedoeld in artikel 2:10 Besluit politiegegevens (Bpg). Deze treedt namens de verwerkingsverantwoordelijke op als hoeder van de gegevens en beslist met inachtneming van artikelen 2:11 t/m 2:13 Bpg vanuit de beheerslijn over doelafwijkend gebruik van de gegevens.

In de ontwikkelomgeving van de GPV worden onder verantwoordelijkheid van de Dienst Regionale Informatieorganisatie (DRIO) van de eenheid Limburg de analyses en ontwikkeling van de profielen op voet van artikel 9 Wpg uitgevoerd.

Tenslotte kan sensorinformatie eveneens noodzakelijk zijn voor het opbouwen of verbeteren van de informatiepositie, zoals omschreven in artikel 10, eerste lid Wpg, mits het gaat om de daarin bepaalde gevallen. Hiervoor gelden dezelfde waarborgen als hiervoor met betrekking tot artikel 9-verwerkingen uiteen gezet, doch nog dichter afgeschermd.

Aan het noodzaakvereiste voor de verwerking van sensordata in relatie tot wettelijke doeleinden kan gelet op vorenstaande worden voldaan, mits dat ook nadrukkelijk zo wordt ingeregeld natuurlijk.

3.2 Toereikend, terzake dienend en niet bovenmatig

De te verwerken gegevens moeten vanzelfsprekend toereikend zijn voor het behalen van het doel van de verwerking (niet te weinig), maar ook niet meer dan dat: niet bovenmatig.

Dit zijn met andere woorden de vereisten van evenredigheid en gematigdheid, ook wel bekend als proportionaliteit en subsidiariteit, welke dus ook gelden voor het gegevensbeheer (door de bevoegd functionaris voor zover van toepassing). De verwerkingsduur is eveneens onderworpen aan deze beginselen. Deze moet in verhouding staan tot het doel van de verwerking (evenredigheid), terwijl voor dat doel de noodzakelijke gegevens niet langs andere weg kunnen worden betrokken (gematigdheid).

Voor de OPTR is de duur van de verwerking op voet van artikel 8 bepaald op:

- a. ten aanzien van de hits: een jaar waarna vernietiging;
- b. betreffende overige gegevens: ten hoogste de termijn als bepaald in artikel 8, zesde lid Wpg.

Voor de GPV-ontwikkel en analyseomgeving is de verwerkingsduur gesteld op zes maanden; daarna hebben de gegevens hun waarde voor het ontwikkelen van de hitlijsten en profielen verloren. Experts verwachten dat het herhalingspatroon voor individuele dadergroepen en daders op deze termijn ligt. Deze bewaartermijn wordt om de 3 maanden herijkt en opnieuw vastgesteld, op basis van de evaluatie van de daadwerkelijke patronen die in de data te vinden zijn. Na verwijdering worden de gegevens vernietigd.

De verwerking van bijzondere categorieën van politiegegevens als bedoeld in artikel 5 Wpg ten behoeve van het ontwikkelen van profielen vindt niet plaats dan na uitdrukkelijke beslissing daartoe van de leiding van het Programma Sensing. Daarom treft raadpleegt zij voorafgaand de Autoriteit Persoonsgegevens, zoals in artikel 7a Wpg is bepaald. Hierbij is te denken aan de herkenning van biometrische kenmerken, zoals gelaatsherkenning.

Samengevat kan aan de vereisten voor rechtmatige verwerking worden voldaan, mits daartoe de wettelijke waarborgen zoals hiervoor omschreven in de organisatie en techniek worden ingeregeld, een en ander zoals omschreven in artikelen 4a en 4b Wpg..

Tenslotte wordt door de projectleiding een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (GEB) uitgevoerd.

Aan die autoriteit wordt door de programmaleiding melding gedaan van de in deze nota omschreven verwerking(-en) met het oog op opname in het register als bedoeld in artikel 31d Wpg.

4. Verrijking en verwerking in verband gebracht

Uit voorgaande blijkt dat rechtmatige verkrijging een aangelegenheid van taakuitvoering en bevoegdheden is, en daarmee een verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag. Rechtmatige verkrijging is tevens een van de voorwaarden voor een rechtmatige verwerking van informatie als onderdeel van het beheer van de bedrijfsmiddelen. Dit geschiedt onder verantwoordelijkheid van de korpschef en diens gemandateerden.

Hierna worden verkrijging en verwerking aan elkaar gerelateerd en voor de OPTR en de GPV gespecificeerd.

Doel	Grondslag verkrijging	Verantwoordelijkheid	In casu OPTR	Grondslag verwerking	Verantwoordelijkheid
1. opvolgen hits ² en voeren lokale referentielijst	art. 3 Pw	Bevoegd gezag	OvJ	art. 8, leden 1 en 2 Wpg	korpschef, i.c. gegevensbeheerder basisteam of DRIO
2. raadpleegbaar stellen hitlijsten voor andere Wpg-instanties	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	art. 13, eerste lid Wpg	Idem
3. verkennen veiligheidsvraagstuk, analyseren data en ontwikkelen	strafrechtelijke handhaving rechtsorde: artt. 12 Pw (preventie),	officier van justitie	officier van justitie	art. 9 Wpg	korpschef, i.c. bevoegd functionaris ex art. 2:10, eerste lid Bpg (DRIO).

² ontleend aan nationale referentielijsten A87, Mobiel banditisme en Woninginbrekers

profielen en hitlijsten (GPV)	141 jo. 132a Wsv (opsporing)				
	handhaving openbare orde art. 11 Pw	burgemeester	burgemeester		
4. opbouw en of verbeteren informatiepositie	art. 3 Pw en overigens bij toepassing andere bevoegdheden	CI-officier van justitie	indien en voor zover wordt voldaan aan voorwaarden van art. 10, 1a Wpg (zwacri)	art. 10, 1a Wpg (zwacri)	korpschef, i.c. bevoegd functionaris ex art. 2:10, tweede lid Bpg
	handhaving openbare orde Art. 11 Pw	burgemeester	n.v.t.	indien en voor zover wordt voldaan aan voorwaarden van art. 10, 1c Wpg	

Ad 4: opbouwen van een informatiepositie zij er op gewezen dat het voorstelbaar is dat het te bestrijden mobiel banditisme van zodanige (georganiseerde) aard is, dat het voldoet aan de criteria van artikel 10, eerste lid onder a Wpg (zware en georganiseerde criminaliteit). Dit is ter beoordeling aan de bevoegd functionaris voor de CI-verwerking (hoofd Inwinning DRIO) en de CI-officier van justitie. In dat geval worden gegevens die aan de criteria voldoen vanuit de 9-verwerking tevens ter beschikking gesteld aan deze 10-verwerking.

5. Autorisaties, informatiebeveiliging

In voorgaande paragraaf en tabel is zowel een generiek overzicht gegeven van de grondslagen voor verkrijging als verwerking van gegevens c.q. informatie. Het betreft zonder uitzondering verwerkingen onder beheer van de korpschef van politie, waarvoor het staande beleid aangaande autoriseren en informatiebeveiliging geldt.

Voor de GPV gelden de volgende bijzondere regelingen:

- a. tijdelijk ingehuurd personeel van derden, tewerkgesteld voor het programmeren en beheren van de GPV wordt geautoriseerd krachtens het *Beleidskader autorisatie externen voor gebruik politiegegevens* op voet van artikel 6, vierde lid Wpg. Hiertoe wordt door de projectleider GPV een besluit opgemaakt;
- b. overeenkomstig de vastgestelde *Visie op sourcing ICT-voorzieningen* van 23 oktober 2013 vindt deze verwerking wegens haar innovatieve karakter voor de duur van dit innovatietraject plaats in deze bijzondere omgeving in beheer van de politie. Gestreefd wordt naar opname van de functionaliteit in de algemene omgeving van de politie.

6. Benodigde instemmingen

Voor de in deze nota uiteengezette opzet van verkrijging en verwerking van gegevens c.q. informatie is de instemming benodigd van:

- a. ten aanzien van de verkrijging: de officier van justitie parket Limburg;
- b. ten aanzien van de verwerking: de betreffende verwerkingsverantwoordelijken binnen de politie, zijnde:
 - de chef basisteam Roermond voor de verwerking op voet van artikel 8 Wpg en
 - de chef DRIO Limburg voor de verwerking krachtens artikel 9 (en eventueel 10, 1a) Wpg